

Huekoner i Nordsjælland

15 W. F. Nathans Eftersølgers **15**

U d s a l g

af ægte og pletterede Guld=Galoner, Broderier,
Guld= og Sølvtræsser, Guld= og Sølvtraad,
Epauletter, Portdepeer, Destinctioner, Skjærf,
Cocarder m. m.,

15 store Kjøbmagergade **N° 15**
paa 1ste Sal.

Sammefted kjøbes eller tages i Bytte ægte gamle Guld= og
Sølv=Træsser, Guld=Galoner m. m. til høi Priis.

15 NB. Om Løverdagen er Boutiken lukket. **15**

Huekoner i Nordsjælland ...

... fortæller kort om nogle af de professionelle huekoner, der i perioden ca. 1830-1900 syede de fine guld- og sølvnakker, der på grund af deres skønhed og kostbarhed er bevaret på vore museer og i privateje. I forrige århundrede var det især borgerskabets kvinder, der var så dygtige til at brodere, at de kunne tjene penge ved det; men de holdt det hemmeligt, fordi de gerne ville give indtryk af ikke at behøve selv at tjene penge til dagen og vejen. Idealet var jo at blive godt gift og dermed forsørget.

En undtagelse var netop huekonerne, der gerne ville kendes ved deres erhverv og var stolte af det. Og med rette, for det var et krævende håndværk, de udøvede, og deres huer var kostbare. De kunne i 1840'erne koste op til 40 rigsdaler eller omtrent det samme som årslønnen for en karl. Prisen afhang dels af materialerne, guldtråd, kantille (spiralsnoet metaltråd), pailletter og kopper (små skåle eller agern uden hul) dels naturligtvis af bundstoffet, der f.eks. kunne være velour eller atlask. Men det skyldtes sandelig også arbejdslønnen, for det var et specialiseret håndværk, der krævede oplæring, evner og smidige fingre.

Det er blevet fremhævet, at det ofte var unge piger, der syede nakker, fordi de havde de bedste øjne og desuden tiden og roen til at koncentrere sig om arbejdet. Materiale fra Nordsjælland viser imidlertid, at det ofte var gifte koner, der over en årrække syede huer. Grunden til, at huekonerne ikke holdt deres virksomhed hemmelig var dels, at de fleste kom fra håndværkerhjem (ikke fra borgerskabet), dels at et kendt og respekteret navn var en betingelse for at få bestillinger. Alligevel har det været svært at finde oplysninger om dem i arkiverne, da de ikke havde næringsbrev og ikke anføres med deres erhverv i folketællingerne.

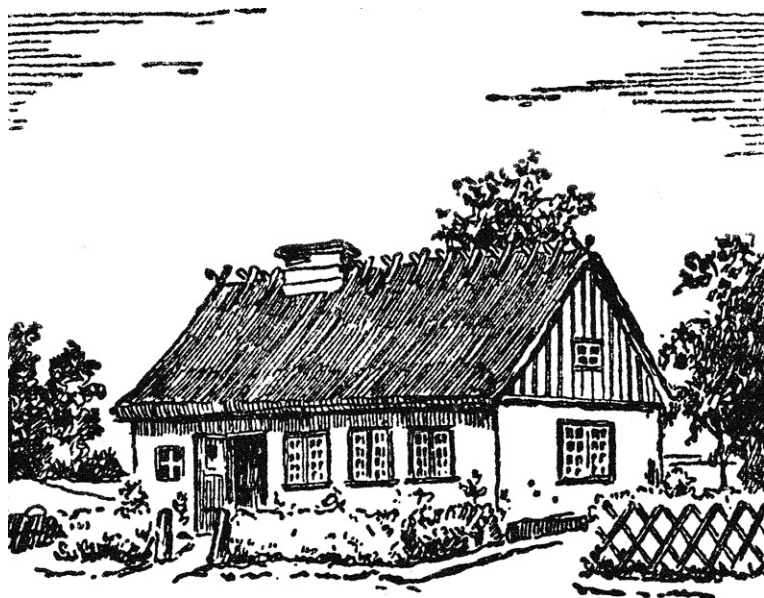
De bevarede huer viser, at huekonerne i Nordsjælland var fuldt så professionelle som kollegerne på "Heden", det flade, skovløse område mellem København, Roskilde og Køge. Hedeboerne hævder ellers gerne, at deres guldnakker er lettere og elegantere broderet, men det må nok siges at være en smagssag.

På de følgende sider omtales nogle af de huekoner, der er fundet nyt materiale om. Om selve broderierne er der skrevet andetsteds, og der henvises til litteraturlisten, som bringer nogle referencer.

Oline Mathias Datter (1809-1845), datter af væver Mathias Olsen i Farum. Forældrene boede på "Fredtofte", tilhørende Bybæksgaard. Vi ved fra Povl Vang Larsens beretning, at hun har syet huer i perioden 1830'erne – 1845, det år hun døde i barselsseng.

Karen Kirstine Bendtsdatter (1834-1897), kaldet "Stine Huekone". En af de kendteste huekoner boede midt i Farum, først på Hovedgaden og senere overfor Farumgård. Hun blev i 1864 gift med Jens Olsen, der i bogen "Den gamle Klokke i Farum" fortæller om konens virksomhed. Selv var han veteran fra krigen i 1864 og lærte da væverhåndværket hos sin svigerfar, således at han kunne arbejde hjemme og aflaste "Mor", som han kaldte sin kone. Hun kunne ved sit broderi tjene mere end han ved sit håndværk, og derfor var det vigtigt, at hun fik ro til at sy de huenakker, som gav den store familie med 7 børn en kærkommen indtægt. Hendes produktion var størst i tiden 1860-1870, og det vides fra et foto i familiens eje (se forsiden), at hun også underviste unge piger i guldbroderi.

Den 25 juli 1886 brændte huset ned sammen med seks andre huse i Hovedgaden, og alle hendes redskaber og materialer gik til. Men hun kom i gang igen, og fortsatte med at sy til sin død i 1897, 63 år gammel.

Johanne Kirstine Mortensen (1868-1948), var født i Søsrum ved Stenløse og boede på denne egn hele sin levetid. Fra sønnen Lars P. Mortensens håndskrevne beretning vides, at hun som ung havde lært at sy de gamle huer med guld eller sølvtråd. Først tegnede hun halvdelen af mønsteret, og derefter overførte hun resten med passer. Hun syede for andre før sit ægteskab, og fortsatte med at sy huer helt op i vort århundrede, længe efter at de ellers var gået af mode. Der var endnu enkelte gamle, der stadig brugte dem. Særlig havde hun i Jyllinge kunder, der beholdt dem længe efter at moden havde skiftet. Men hendes øjne tog skade af at se på den skinnende guldtråd, en ganske udbredt arbejdsskade for brodøser, og hun måtte altid bruge briller.

Ane Johanne Pedersen, f. Andersen, levede i sidste halvdel af 1800-tallet. Hun var huekone i Lillerød. Manden, der var med i krigen 1864, kom såret hjem og døde ung. Hun ernærede sig ved at sy guldnakker, men ejede ikke selv nogen.

Hun boede Gl. Lyngevej nr. 11. Endnu eksisterer hendes sidste kontrabog – en bestillings- og regnskabsbog – for varer leveret af W. L. Nathans Efterfølger i St. Købmagergade Nr. 15 i København. Som så mange andre forhandlere af guldtrækker-materialer var han jøde og gør opmærksom på, at han har lukket om lørdagen. Der kendes to af hendes huer, som i dag er i privat eje.

Karen Kristine Abrahamsen, f. Nielsen o. 1850. Hendes mand, Jens Peter Abrahamsen, var karetmager i Lille Lyndby. Deres datter, Johanne Kristine Abrahamsen, har fortalt, at hun som stor pige gik til byen (formodentlig Roskilde) for at hente broderimaterialer til sin mor.

Arvingerne husker, at der efter hende var en guldnakke, der blev solgt til en marskandiser for 35 kr., og en sølvnakke, der først blev syet om til selskabstaske, siden brugtes som legetøj af børnene, og

til sidst blev slidt op og smidt ud. Der er derfor i dag ingen kendte eksemplarer af hendes huer.

Dorte Sørensen, Søsum er omtalt i Ellen Andersens artikel Huekoner, der også har et foto af en af hendes "klare" nakker, som findes på Roskilde Museum.

Også fra Horns Herred kendes navnene på et par huekoner, som omtales af Esther Grølsted: Marie Christoffersen fra Skoven, datter af en skomager Johanne Poulsen, gift med kusk Poulsen på Jægerspris. Marie Feddersen (f. 1845) fra Kulhuse, gik i 1932 stadig i kirke med hue på.

Yderligere nogle nordsjællandske navne kendes fra Chr. Axel Jensen og andre museumsfolks optegnelser på Nationalmuseet, men de er ikke særlig detaljerede, og vi ved ikke mere om disse huekoner.

Litteratur:

- Andersen, E., *Danske bønders klædedragt*, København 1960
- Andersen, E., Huekoner, *Budstikken* 1962, 9-30
- Grølsted, E., De femfligede huer på Færgegaarden, *Ting og sager fra Færgegaarden 1984-1994*, (Frederikssund) 1994, 60-63
- Olsen, J., Den gamle Klokke i Farum: *En Krigsveterans Erindringer optegnet af hans Søn*, Kbh. 1928
- Werner Larsen, T., *Oldemors fine hue*, Særtryk af Årsskrift 1975 udgivet af Historisk Forening for Værløse Kommune

Upubliceret materiale:

- Breval, H., *Mine erindringer* (maskinskrevet manuskript om bl.a. bedstemoderen Karen Kirstine Bendtsdatter, ca. 1980, i privateje).
- *Beretning af Poul Vang Larsen om Farums historie* (manuskript i privateje).
- *Huekoner i Farum* (fotokopieret manuskript af Annet Skjelsager 1983).
- Lars P. Mortensens beretning om hans mor *huekone Johanne Kirstine Mortensen* (håndskrevet manuskript ca. 1950 i privateje).

Huekoner i Nordsjælland, 5. udgave
Førsteudgaven blev udgivet i anledning af
udstilling på Ellegårdsmuseet
i Stavnsholt, Farum den 10. og 11. maj 1997

Copyright © 2006

Tekst: Lone de Hemmer Egeberg, Birkerød
Billedbehandling og sats: Lilbæk, Allerød
Tryk: Lilbæk

1 Qvitiin
Ægte guul-
kantillier
4 Mark
J 28/4 68

~~1/2 Quintin~~
1 Qvitiin Ægte guulkan-
tillier 4 f 28/4, 68.

1/2 Qvi-
tiin Ægte
guulkantil-
lier
2 Mark
1 Qvitiin
halvægte
sølvtraae
1 Mark 8
skilling
Ialt 3 Mark
8 skilling
J 1/5 68

1/2 Qvitiin Ægte guulkan-
tillier 2 f
1 Qvitiin sølvtraae
sølvtraaan 1 f 8 f³
J 1/5, 68. - Ekte sølv

Side i Ane Johanne Pedersens kontrabog hos W. L. Nathans Efterfølger. Håndskriften er gotisk. Året er 1868.

(En quintin ædelmetal er 3,654 gram. En Rigsdaler er 6 Mark. En Mark er 16 skilling.)

